

Bo Jacobsens *Hvad er god forskning?* er en bredt anlagt indføring, ikke i videnskabssteori og metode, men i de psykiske og sociale omstændigheder for, at forskning af høj kvalitet (og ikke bare i stor mængde) kan frembringes. Der er tale om fremragende formidling, men på bogens få sider kommer vi vidt omkring; fra forskningens særlige væsen til ansættelseskonflikter, fra samspillet mellem intuition og analyse til mænds og kvinders forskellige vurdering af, hvem der er særligt gode forskere (kvinder peger på kvinder og mænd på mænd i den undersøgelse, der er fremlagt ovenfor).

Som læsningen skrider frem, bliver man noget utålmodig efter mere substantielle diskussioner. Den efterlysning kan dog også ses som udtryk for kvalitet: det er væsentligt stof, det her, og elementært vedkommende for enhver, der er involveret i universitetets verden. Udmærket som afsæt for en debat mellem kolleger om, hvordan vi hver især og i fællesskab har indrettet os med at bedrive forskning. Undertegnede ph.d.-studerende slugte nysgerrigt kapitlet om, "hvordan man lærer at forske" og dets generelle anbefaling af mesterlæremodellen.

Det første bindes fokus på forskningsmiljøets betydning videreføres her, og der går lidt mere i dybden med temaer som miljøets grundstemning og former for samarbejde, samvær og ledelse, og hvorfor det ikke er perifere, men centrale, faglige anliggender. Forskningsledelse beskrives

som hverken administratorfunktioner (som nok dominerer i dag) eller ekstern management, men som en samling af ansvar for at fremme et godt forskningsmiljø og gode arbejdsprocesser. Det lyder som et konstruktivt bud. Fortæl os noget mere om det.

Alt i alt er der tale om et par glimrende bøger at have på hylden for referencelitteratur i den diskussion om forskningens vilkår, som alt tyder på, vi får mere af i de kommende år.

*Steffen Jöhncke, ph.d.stipendiat
Institut for Antropologi
Københavns Universitet*

BECOMING MODERN

Birgitte Søland: Becoming Modern. Young Women and the Reconstruction of Womanhood in the 1920s. Princeton University Press 2000.

Den 17-årige Edith Jørgensen blev i 1926 den første Miss Danmark, og hun vandt ikke konkurrencen på grund af sine kvindelige kurver, men på grund af et mere naturligt og barnligt, drengeagtigt udseende. Med drengepigens var et nyt kvindeideal kommet til verden til glæde for nogle men ikke for alle, for hvad var så forskellen mellem pæne damer og gadens piger? Som Ekstrabladets redaktør skrev, så var det svært for mænd at respektere kvinden, når hun "mødte os i form af en luder". Carla Meyer, som var formand for Den danske Husmoderforening, skrev et åbent brev til forretningsindehaverne, hvor hun anmodede dem om at ophøre med at udstille halvnøgne kvindekostumer. Den næste kamp stod om kvinders hår, det lange mod det korte – af nogle kaldet hottentothår. Ikke bare lignede disse kvinder aber; de ville også miste enhver mands attraktion og kunne se frem til et liv som gammeljomfruer og et liv i skallethed, lød truslerne. Visse arbejdspladser nægtede at ansætte kvinder, som havde tilagt sig den nye hårstil, men den var kommet for at blive. Moden og udseendet var en del af unge kvinders opgør med fortiden, såvel som udtryk for kvindelig modernitet ifølge Birgitte Søland. Hendes bog *Becoming Modern...* handler

om danske kvinder, som voksede op i 1910'erne og 1920'erne og som ønskede at skabe en ny identitet som kvinder. De ønskede kort og godt et moderne liv. Titlen afslører ikke, at det er Danmark det handler om. Dette kan meget vel have kommercielle årsager, for hvem i det store USA, hvor bogen er udgivet, interesserer sig for Danmark, "a small, largely agrarian country", som det hedder på bogsmækken. Analyserne vedrører den reorganisering af kønsrelationer, som karakteriserede hele Vesteuropa i perioden efter 1. Verdenskrig og har derfor en bredere betydning, men Danmark udgør den konkrete case for skildringen af dannelsen af nye moderne kønsrelationer.

Birgitte Søland er dansk og rejste, efter sin uddannelse som cand.mag. fra Århus Universitet til USA, hvor hun tog en Ph.D.grad og nu er ansat som 'assistent professor' i historie på Ohio State University. Det righoldige kildemateriale tyder dog på, at hun har opholdt sig en del i Danmark. Ugeblade og bøger med gode råd om dette og hint især til kvinder, udgør sammen med mere traditionelle kilder: aviser, Folketidende, statistik og love kildegrundlaget. Et meget interessant materiale udgøres af personlige fortællinger, upublicerede selvbiografier og 59 interviews med kvinder født mellem 1895 og 1911. Disse kvinder havde forskellig baggrund, men fælles for dem var, at de som unge havde lønarbejde, og at de fleste af dem beskrev sig selv som moderne kvinder. Det lykkes for Søland

at bruge sine interviews på trods af, at hun er bevidst om, at det er et vanskeligt kildemateriale. Sølands argument er, at vi her får en type information, som kun få andre kilder kan tilbyde.

Søland ønsker snarere at se på brud end på kontinuitet. Mange historikere har haft en tendens til at dokumentere, at kvinders undertrykkelse i hjemmet såvel som på arbejdspladsen fortsatte i 1920'erne, men har hermed overset at mange mennesker selv var overbeviste om, at der skete store forandringer: nye former for kvindelighed, nye sociale og seksuelle adfærdsmønstre brød frem. Det er denne kulturelle kendsgerning, som Søland ser nærmere på ved at undersøge den følelse af forandring, som prægede 1920'erne. Derfor bliver analysen dobbelt. Hun ønsker både at analysere den kulturelle diskurs om køn for at afdække den moderne kvindelighed og at se på almindelige middelklassekvinders praksis og bidrag til konstruktioner af nye kønsidentiteter. Unge kvinder var ikke kun objekter for en diskurs, men centrale agenter i skabelsen af nye kvindelige identiteter. I 6 kapitler skildrer forfatteren, hvordan en ny kvindelighed blev konstrueret i tøj og hårmode (del 1 og del 2). Tredje del omhandler en beskrivelse af ægteskabets og det private livs modernisering.

1920'erne var præget af en følelse af forandring og omvæltning. De unge kvinder, som dukker op i bladens spalter og især de interviewede kvinder, beskrev sig selv som

moderne kvinder. De angreb konventionelle opfattelser af kvindelighed, og det var ikke kun klædedragten med kort hår og korte skørter, som var del af denne nye identitet. De unge kvinder ønskede også større uafhængighed af familien og mere personlig frihed. De havde mange kampe med deres forældre for at afsøge grænserne for denne nye kvindelighed og nye frihed samtidig med, at de stillede store krav til de mænd, som de mødte og ønskede moderne relationer i ægteskabet. De var opsat på at ændre billedet af husmødre og højne husarbejdets status; husarbejde skulle også være noget for moderne kvinder.

Sølands materiale, især interviewene, viser, at de unge kvinder ikke var specielt politisk aktive i relation til den ændring af ægteskabsloven, som havde været aktuel siden 1909. Et omfattende nordisk kommissionsarbejde, som blev afsluttet i 1918, skulle i løbet af 1920'erne omsættes til national lovgivning. Måske var den ligestilling, som ægteskabslovgivningen medførte, nærmest blevet en selvfølge for den unge generation. Med til det moderne hørte også, at grundlaget for et lykkeligt ægteskab var intimitet og romantik. Der blev skabt nogle store forventninger til ægteskabet, som måske gav sig udslag i stigende skilsmissetal. Ikke desto mindre viser Sølands undersøgelse af 1150 separations- og skilsmissesager, at ægteskabet fortsat var baseret på gensidig forpligtelse snarere end på intimitet og erotisk lykke. Når kvin-

der lod sig skille, var det ikke på grund af manglende følelser; de forlod først deres mænd, når fattigdom og fysisk overlast truede deres overlevelse. Moderniteten havde således sine grænser, og de nye idealer om ægteskabet fungerede ikke altid i praksis; træk af såvel modernitet som traditionalitet påvirkede på den måde de unge kvinders liv. De lagde vægt på intimitet og erotisk lykke, men fastholdt også ansvaret og den gensidige forpligtelse. Der er dog ingen tvivl om, at ægteskabets rationale var ved at ændre sig; bl.a. blev kammeratægteskab et diskussionsemne efter 1928, da den amerikanske dommer Ben B. Linseys bog *Kammeratægteskabet* udkom på dansk. Bogen var et forsvar for et tidligt seksualliv, inden børn og for lettere adgang til skilsmisse. Analysen af skillemissesagerne viser også grænserne for de unge kvinders modernitet, ligesom de forskellige former for kildemateriale (interviews og massemedier over for skillemissesager) viser nogle modsætninger og konflikter i kvinders liv. På den ene side, var der en ny vægtning af kærlighed, romantik og intimitet mellem mand og hustru, som underminerede forståelsen af

ægteskabet som først og fremmest en økonomisk relation. På den anden side følte de unge sig stadig meget forpligtet over for ægteskabet. De havde nogle visioner, men måtte også foretage nogle pragmatiske valg. I praksis syntes ægteskabet fortsat at være mere baseret på forpligtelse og ansvar end på emotionel intimitet og erotisk lykke.

Det er en god bog Søland har skrevet, og jeg kan på mange måder godt lide de flydende grænser, der er mellem dansk og europæisk historie. Alligevel kan man indimellem savne en nærmere analyse af den danske økonomiske og politiske situation. Danmark forbliver dette statiske lille agrare land, hvor det ikke fremgår særligt tydeligt, at godt nok blev de skandinaviske lande industrialiseret ret sent, men de agrare strukturer blev moderniseret og forandret under påvirkning af industrialiseringen. Samtidig skete der faktisk vigtige ting på det politiske niveau. Muligvis interesserede de unge kvinder sig ikke for ægteskabslovgivningen, men det var der andre kvinder, der gjorde – også mens de havde været unge, idet det tog næsten 40 år at få reformeret

ægteskabslovgivningen. Med disse reformer, som omfattede ligestilling både i økonomisk henseende og i relation til forældremyndighed, havde også gifte kvinder opnået medborgerskab, og det var en reform, der ved at liberalisere adgangen til skilsmisser, kom 50 år tidligere i Norden end i de fleste andre lande i Europa. Det var ikke sket uden kvinders aktive handlen.

Det gode ved bogen er bl.a. dens dobbelte perspektiv, som formår at fastholde kompleksitet og nuancer, og som gør det muligt at se, at kvinders liv stadig var begrænset på et strukturelt niveau, men at der på et andet og mere kulturelt niveau skete mange forandringer. Denne undersøgelse af social praksis, levet erfaring og kulturelle diskurser tilfører vores forståelse af køn og forandring i 1920'erne en ny dimension. Og så minder historierne lidt om dem, vi hører om i dag, når f.eks. unge etniske minoritetskvinder navigerer mellem traditionalitet og modernitet.

*Bente Rosenbeck, dr.phil.,
professor
Centrum för Genusvetenskap
Lunds Universitet*